

הכנסת מרכז המחקר והמידע

לכבוד :

ירושלים, כ"ג בטבת תשע"ד
26 בדצמבר 2013

חה"כ משה גפני

יו"ר ועדת המדע והטכנולוגיה

כאן

יוזמות חרם על מוסדות אקדמיה ישראלים

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת בנושא "החרם האקדמי על ישראל של האגודה ללימודים אמריקאים (ASA) והשלכותיו – הצעה לדיון מהיר של ח"כ נחמן שי", והוא עוסק בקצרה בקריאות של ארגונים להטלת חרם על מוסדות אקדמיים ישראלים, בהשפעה המעשית שיש להכרזות חרם אקדמי על שיתופי פעולה אקדמיים בינלאומיים ועל חלוקה של קרנות מחקר, ובפעולות הגופים הרלוונטיים בישראל ואופני התמודדותם עם הכרזות כאלו.

1. רקע

מקרים של קריאה לחרם אקדמי על מדינת ישראל החלו בשנת 2001, כאשר כנס דרבן בדרום אפריקה (כנס האו"ם על גזענות וקסנופוביה), התייחס לישראל כמדינת "אפרטהייד" וכינה את הצינונות "גזענות". מאז כנס זה ובייחוד לאחר מבצע "חומת מגן" בשנת 2002, אנו עדים מעת לעת לקריאות של אגודות אקדמיות באירופה ובארצות הברית להטלת חרם על מוסדות אקדמיים ישראלים. למשל, בשנת 2007 קרא איגוד מרצי האוניברסיטאות והמכללות בבריטניה, ה-UCU, להטלת חרם אקדמי על ישראל. שנה לאחר מכן קרא האיגוד לשקול מבחינה פוליטית ומוסרית את המשך הקשרים האקדמיים עם ישראל.¹

באפריל 2013 הכריזה האגודה ללימודים אסייתיים-אמריקאים (Association of Asian American Studies) על חרם על מוסדות אקדמיים ישראלים, והחודש, בדצמבר 2013, הצטרפה להכרזה האגודה ללימודים אמריקאים (American Studies Association), לאחר ש-66% מתוך 1,252 חברים שהצביעו,

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "היבטים של חופש אקדמי בישראל ובעולם", כתיבה: רועי גולדשמידט ועו"ד ירון אונגר, 31 באוקטובר 2010; להרחבה במושג החרם ראו: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "איסור הטלת חרם והשתתפות בחרם-סקירה משווה", כתיבה: עו"ד גלעד נוה, 19 בספטמבר 2010.

נציגים של ממשלת בריטניה ציינו בעבר כי ממשלתם עושה מאמצים לגנות כל ניסיון לחרם על מוסדות חינוך ותרבות בישראל. ראו למשל התייחסות לעניין זה בהודעה שפרסם שר החוץ הבריטי לפני כשנה, בעקבות הפיכתה של מכללת אריאל לאוניברסיטה: "Foreign Secretary expresses disappointment at Israeli decision to upgrade Ariel College", Announcement, 10 September 2012. התייחסות עדכנית לגינני יוזמות החרם האקדמי על-ידי ממשלת בריטניה ניתנה גם על-ידי השר הממונה על ההשכלה הגבוהה, בפגישה שקיים לאחרונה עם שר המדע, הטכנולוגיה והחלל של ישראל – ראו סעיף 3.

תמכו בהחלטה.² הארגון הכריז כי מטרת החרם היא להביע סולידריות עם חוקרים וסטודנטים פלסטינים המשוללים חירות אקדמית ועם החברה האזרחית הפלסטינית בכללה. החרם מופנה כלפי מוסדות אקדמיה ישראלים ונציגיהם (נשיאי אוניברסיטאות, דיקאנים, רקטורים וכו') אך אין כולל חוקרים אינדיבידואליים ואינו מונע שיתופי פעולה בין חברי האגודה לחוקרים במוסדות אקדמיים בישראל, השתתפות בכנסים בינלאומיים וכד'.³

חשוב לציין כי גופים אקדמיים אחרים בארצות הברית (כגון The National Association of Scholars ו-The American Association of University Professors, כמו גם ראשי מוסדות אקדמיים מובילים) הביעו הסתייגות תקיפה מהמהלך והתנגדות להכרזת החרם האקדמי של האגודה ללימודים אמריקאים.⁴ מדיניותה הרשמית של ארצות הברית, כפי שמשתקפת מדברי הנשיא ברק אובמה, אף היא איננה מגבה יוזמות כאלו.⁵

יוזמות נוספות:⁶

בכל הנוגע ליוזמות נוספות לחרם אקדמי על ישראל, משרד החוץ ציין בתשובתו לפנייתנו כי אגודת הבלשנים האמריקאית (MLA), המונה כ-30,000 חברים, מתכוונת לדון בינואר הקרוב בהצעת החלטה בנוגע לישראל.⁷ במגזין האמריקאי להשכלה גבוהה נכתב כי הצעת אגודת הבלשנים האמריקאית כוללת את הקריאה לממשלת ארה"ב "למחות על הסירובים השרירותיים של ישראל לאפשר כניסה של אנשי אקדמיה אמריקאים לתחומי יהודה, שומרון ועזה, אשר הוזמנו ללמד, להרצות או לערוך מחקר באוניברסיטאות פלסטיניות".⁸ בנוסף ציין משרד החוץ כי נשמעה יוזמה דומה לחרם אקדמי באגודת הספרנים האמריקאית (ALA), אך לפי שעה טרם נקבע דיון קונקרטי בעניין.

במענה על פנייתנו, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים מנתה שלוש קטגוריות של יוזמות לחרם אקדמי: ארגוניים מרכזיים, התארגנויות מקומיות וחרם "אפור" (סמוי). לאקדמיה ידוע על מספר יוזמות מרכזיות שעלו לכותרות בשנים האחרונות, בבריטניה, קנדה, אירלנד וארה"ב. את החרם הסמוי קשה יותר לאמוד, והוא מתבטא בסירוב של חוקרים להגיע לכנסים בישראל, דחיית מועמדות של ישראלים על מלגות או תפקידים במוסדות במדינות שונות וכדומה.⁹

---

² האגודה ללימודים אמריקאים, הודעה באתר האגודה, 16 בדצמבר 2013, Association of American Universities, "[AAU statement on boycott of Israeli academic institutions](#)", 20 December 2013.

³ ההכרזה מגבה קמפיין בשם "חרם, משיכת-השקעות וסנקציות" (Boycott, Divestment and Sanctions - BDS), המקודם על-ידי ארגון BNC - Palestinian BDS National Committee, שהוקם בשנת 2007 ופועל במישור הבינלאומי לקידום הקמפיין, שם.

לתיאור ביקורתי של קמפיין זה, ראו אתר המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה: Adam Shay, "[Manipulation and Deception: The Anti-Israel "BDS" Campaign](#)", Jerusalem Center for Public Affairs, March 2012.

⁴ Wood, P., "[NAS opposes ASA boycott on Israel](#)", 11 December 2013.

⁵ The White House, Office of the Press Secretary, "[Remarks by the President at AIPAC Policy Conference](#)", 4 March, 2012.

⁶ ניתן לציין כי באחרונה חתמה ישראל עם האיחוד האירופי על מסמך ההבנות שמאפשר לישראל להשתתף בחלוקת תקציבי המחקר בתכנית Horizon 2020. המשא ומתן על המשך השתתפותה של ישראל בתכנית נסוב סביב היבטים פוליטיים.

⁷ אמיר שגיא, מח' פעילות בחברה האזרחית, משרד החוץ, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 19 בדצמבר 2013.

⁸ Beth McMurtrie, "[Scholars Debate Significance of American Studies Assn.'s Vote to Boycott Israel](#)", The Chronicle of Higher Education, 16 December 2013.

⁹ בוב לפידות, האגף הבינלאומי, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 20 בדצמבר 2013. להרחבה על הטענה בדבר החרם הסמוי ראו: מכון מולד, "[מעמד ישראל בעולם](#) סוגיית הבידוד: ברית במשבר", דצמבר 2013.

במאי 2006 קיימה ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת דיון בנושא " הטלת חרם מדעי על-ידי איגוד המרצים בחינוך ובהשכלה הגבוהה NATFHE בבריטניה". ביוני 2007 קיימו ועדת המדע והטכנולוגיה וועדת החינוך דיון משותף בנושא "הטלת החרם האקדמי בבריטניה על מדעני ישראל". יו"ר ועדת המדע והטכנולוגיה דאז, חה"כ לשעבר, זבולון אורלב סיכם בהחלטת הוועדה כך:¹⁰

1. ועדת המדע והטכנולוגיה וועדת החינוך, התרבות והספורט מגנות בחריפות בכל לשון של גינוי את החלטת החרם האקדמי של איגוד הסגל האקדמי בבריטניה וקובעות כי הוא בגדר אפליה פסולה, דעה קדומה וחוסר הגינות כנגד מדינת ישראל ואף גווע באנטישמיות הלובשת אצטלא של ביקורת מדינית מלבד היותו סותר את הערך של חופש אקדמי.
2. הוועדות קובעות כי אין שום קשר בין זכויות אדם והחלטת החרם. עצם החלטת החרם היא צביעות המהווה פגיעה חמורה בזכויות אדם באשר היא מייחדת את ישראל כיהודי הקולקטיבי כפי שעשו כל הנגועים באפליה לדורותיהם.
3. הוועדות קובעות כי הדרך הראויה להיאבק במגמות החרם היא להרבות הסברה עקבית ומתמשכת ושיתוף פעולה אקדמי בין ישראל לבין מדינות העולם, והוועדות דורשות ממשרדי הממשלה להגדיל ולהקצות את התקציב למטרת הסברת ישראל בעולם בכלל ובקמפוסים האקדמיים בפרט ולדווח לה על כך תוך שלושה חודשים.
4. הוועדות קוראות לכל המוסדות האקדמיים בארץ ובעולם, לרבות ארגוני הסטודנטים, לארגונים הציבוריים והיהודים בארץ ובעולם להיאבק במגמת החרם.
5. ראשי הוועדות, יחד עם יושב-ראש הכנסת, יפנו לכל הפרלמנטים החופשיים בעולם וכן לארגונים הפרלמנטאריים האזוריים והעולמיים כדי לגנות את החרם.
6. הוועדות מגנות את אותם אנשי אקדמיה ישראלים מעטים המעודדים את החרם כנגד ישראל.

2. משמעות ההכרזות על חרם של מוסדות אקדמיה ישראלים

לדברי משרד החוץ, וגם כפי שעולה מתמונת המצב של שיתופי הפעולה המחקריים בין ישראל למדינות אחרות (ראו פירוט בהמשך הסעיף), **להכרזות החרם על מוסדות אקדמיים ישראלים אין בשלב זה השפעה מעשית על המחקר האקדמי בישראל**. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים אף ציינה כי קיבלה בעבר מכתבי תמיכה מאקדמיות זרות, בזמן יוזמות קריאה לחרם. **עם זאת, ישנן שתי השלכות אפשריות מרכזיות: הראשונה, פגיעה תדמיתית באקדמיה הישראלית ובמדינת ישראל בכלל, והשנייה, ריבוי הקולות הקוראים לחרם והתפשטותם של הקולות השוללים את הלגיטימציה של ישראל**.¹¹

בהקשר זה ניתן לציין גם כי בחודש יוני 2013 נודע על ביטול השתתפותו של סטיבן הוקינג, מבכירי הפיסיקאים בעולם, בוועידת הנשיא בירושלים. בפרסומים תקשורתיים ניתנו סיבות שונות, ביניהן מצב בריאותו, אך בעיתונים רבים פורסם כי פרופ' הוקינג מביע תמיכה באנשי אקדמיה פלסטיניים הקוראים לחרם אקדמי על ישראל. ראו למשל:

The Jerusalem post, "[Stephen Hawking reaffirms support of Israel boycott](#)", 5 August 2013; The Guardian, "[Stephen Hawking joins academic boycott of Israel](#)", 8 August, 2013.

¹⁰ פרוטוקול מס' 211 (חינוך) ופרוטוקול מס' 48 (מדע וטכנולוגיה) משיבה משותפת של ועדת המדע והטכנולוגיה וועדת החינוך, התרבות והספורט, 4 ביוני 2007.

¹¹ אמיר שגיא, מח' פעילות בחברה האזרחית, משרד החוץ, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 19 בדצמבר 2013.

הקרן הלאומית למדע ציינה במענה על פנייתנו כי השפעת החרם של הגופים האמריקאים על פעילותה היא בשלב זה שולית וכי אחוז ההיענות של המדענים בחו"ל (בארצות-הברית ובאירופה) אליהם היא פונה לצורך קבלת סיוע בהערכת הצעות מחקר היא סבירה.¹² גם מנכ"ל הקרן הדו-לאומית למחקר מדעי ארה"ב – ישראל (BSF) ציין כי להכרזתה של האגודה ללימודים אמריקאים אין בינתיים משמעות לעבודת הקרן וכן כי הם אינם צופים השלכות לטווח ארוך של הכרזה זו. עוד ציין כי על אף שמדי פעם הקרן מקבלת סירוב על פניותיה מגורמים בארה"ב ואירופה על רקע פוליטי, מדובר במקרים בודדים, "הבטלים בשישים" ושהנם חסרי השפעה על עבודת הקרן.¹³

3. פעולות גופים רשמיים בנושא

כאמור, ישנם מספר גופים רשמיים העוסקים בנושא זה, וביניהם: אגף הסברה ותקשורת במשרד החוץ; האגף לקשרי חוץ במשרד המדע, הטכנולוגיה והחלל; והאגף לקשרים בינלאומיים באקדמיה הישראלית למדעים. להלן תובא התייחסות גופים אלה וכן גופים נוספים הנוגעים בדבר.

- משרד החוץ - מעבר לפעילות ההסברתית השוטפת שלו ברחבי העולם, לפני מספר חודשים הוקם **פורום בין-משרדי** שייעודו תיאום והכוונת הפעילות הממשלתית לסיכול יוזמות דה-לגיטימציה וחרם על ישראל, והמכנס תחתיו את משרד החוץ, המשרד לנושאים אסטרטגיים, משרד המשפטים, המועצה לביטחון לאומי, משרד ראש הממשלה (מטה הסברה לאומי), משרד הביטחון, צה"ל וגופי המודיעין. הפורום נפגש מספר פעמים וחולק לצוותי עבודה מצומצמים.

בנוסף, משרד החוץ פועל בסיוע הקואליציה הפרו-ישראלית, ארגוני הסברה ופדרציות יהודיות במספר מישורים, ביניהם:

- גיבוש רשימת משפיענים ואנשים בעולם האקדמי שיכולים לסייע במאבקים מסוג זה;
- ניטור ואיסוף מידע על יוזמות עוינות;
- הכנת ניירות עמדה, דפי מסרים, דוחות וכד' במענה לפניות ועל מנת לסתור ולהזים האשמות המוטחות נגד ישראל בפורומים השונים;
- תיאום, הכוונה והפעלת המערך (מתן ייעוץ, הפנייה למידע ולמקורות, חיבור שחקנים מזירות שונות);
- גיוס בעלי ברית בקרב הארגונים המדוברים לסיכול והתנגדות לקידום מהלכי החרם.

המשרד ציין עוד בתשובתו כי הוא "מקיים קשר רציף ועקבי עם המוסדות האקדמיים הישראליים, המל"ג, הוות"ת ומשרדי החינוך והמדע, על-מנת לפעול לסיכולן של יוזמות חרם ובעיקר לפעול לקידום והעמקת הפעילות של הממסד האקדמי הישראלי בזירה הבינלאומית".¹⁴

---

¹² בני גיגר, יו"ר ההנהלה האקדמית של הקרן הלאומית למדע, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 22 בדצמבר 2013.

¹³ יאיר רוטשטיין, מנכ"ל קרן BSF, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 18 בדצמבר 2013.

¹⁴ אמיר שגיא, מ' פעילות בחברה האזרחית, משרד החוץ, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר-אלקטרוני, 19 בדצמבר 2013.

יש לציין כי בדף מידע שהוגש על-ידי "מולד – המרכז להתחדשות הדמוקרטיה" לוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת, לקראת הדיון הנוכחי, נטען כי "אחד הכשלים הבסיסיים של ישראל בהתמודדות עם חרמות בינלאומיים בא לידי ביטוי בכך שאין לממשלה כל מעקב בין-משרדי אחר כלל החרמות המופנים נגד המדינה", ולפיכך יש צורך בייסוד מנגנון ממשלתי לביצוע רישום, אפיון ומעקב.

- משרד המדע, הטכנולוגיה והחלל – במשרד ציינו כי כמעט לא התקבלו אצלם פניות בנושא זה. עם זאת, כאשר שר המדע, הטכנולוגיה והחלל, ח"כ יעקב פרי, נפגש לאחרונה עם השר הבריטי לאוניברסיטאות והשכלה גבוהה David Willets, הוא העלה בפניו את הסוגיה הנ"ל וביקש את התערבותו. השר הבריטי ענה כי משרדו פועל בתקיפות נגד כל קריאה להטלת חרם אקדמי. לדבריו, משרדו פרסם חוברת נהלים שנועדה להתמודד עם תופעת החרמות באוניברסיטאות הבריטיות, שהוגדרה באופן מפורש כאחד הנושאים האסורים באפליה.¹⁵
- האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים – האקדמיה פועלת במסגרת ארגונים בינלאומיים בהם היא חברה, ובראשם הוועד לחופש ואחריות במדע (CFRS) של המועצה הבינלאומית למדע (ICSU), באמצעות פנייה ובקשה להבעת התנגדותם לקריאות על חרם. המועצה הבינלאומית למדע קבעה בעבר בתכנית הפעולה שלה כי היא תתנגד לכל יוזמה לחרם אקדמי באשר הוא ותפעל למניעתו. בשנת 2007 המועצה הבינלאומית אף הסירה תמיכתה מכינוס בינלאומי בירדן שמנע את השתתפותם של חוקרים ישראלים.¹⁶
- ועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה) – על פי תשובת ור"ה לפנייתנו, "ועד ראשי האוניברסיטאות מתנגד לכל סוג של חרם בכלל ואקדמי בפרט. המחקר האקדמי בעולם מושתת על שיתוף פעולה בין מוסדי ובין לאומי ללא גבולות וללא הגבלות, חף מפניות אידאולוגיות או פוליטיות. להטלת חרם על חוקר בודד או על מוסד אקדמי השלכות חמורות על החופש האקדמי ועל שיתופי הפעולה בין חוקרים ובין אוניברסיטאות החיוניים לקידום ההוראה והמחקר. חרם אקדמי נוגד ערכים בסיסיים ביותר עליהם מושתת עולם המדע [...] חרם אקדמי הוא מהלך פסול ומסוכן הנוגד את רוח המחקר ומערער את יסודותיו. אוניברסיטאות ישראל תרמו ותורמות לשיתופי פעולה אזוריים בתחומים רבים ושונים אשר הביאו מזור, צמיחה ופיתוח וטיפחו דו קיום בכבוד הדדי כחלק מתפישת עולם המקדשת מחקר מדע ורפואה ללא גבולות".
- עוד צוין בתשובת ור"ה כי "ראשי האוניברסיטאות יוזמים ופועלים באופן קבוע יחד עם עמיתיהם ברחבי העולם, ועם מוסדות עימם קיימים קשרים ושיתופי פעולה מדעיים – במטרה למנוע מצד אחד, ולבלום מאידך, כל ניסיון להטלת חרם אקדמי על מוסדות או חוקרים ישראלים [...] ור"ה ישמח לכל שת"פ עם כל גורם – מדינתי או אחר, במטרה להפסיק תופעה פסולה ומסוכנת זו".¹⁷
- מן המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג/ות"ת) נמסר כי היא מתנגדת לחרם אקדמי, שהינו "חתירה תחת ערכי היסוד של הקהילה האקדמית". המל"ג פועלת לקידום שיתופי פעולה אקדמיים ומחקריים עם מדינות וארגונים בין-לאומיים, מתוך מטרה לקדם את ההשכלה הגבוהה בישראל ומעמדה של ההשכלה הגבוהה הישראלית בעולם. שיתופי פעולה כגון חברות ישראל בתכנית המו"פ האירופית Horizon2020, וקבלת ישראל כחברה מלאה בשותפות במאיץ החלקיקים CERN מעידים על ההכרה של אותם ארגונים באיכותו ובתרומתו של המחקר האקדמי בישראל.¹⁸

¹⁵ אילנה לוי, האגף לקשרי חוץ, משרד המדע, הטכנולוגיה והחלל, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ר-אלקטרוני, 17 בדצמבר 2013.

¹⁶ בוב לפידות, האגף הבינלאומי, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ר-אלקטרוני, 20 בדצמבר 2013.

¹⁷ ועד ראשי האוניברסיטאות, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ר אלקטרוני, 23 בדצמבר 2013.

¹⁸ בנוסף, המל"ג פירטה בנוגע לשותפויות אותן היא מקדמת: חברות ישראל בתכניות טמפוס (למודרניזציה של ההשכלה הגבוהה) וארסמוס מונדוס (למוביליות בהשכלה גבוהה) האירופיות; קרנות מחקר דו לאומיות - מול ארה"ב, גרמניה, סין, הגבוהה)

- מהמועצה להשכלה גבוהה יהודה ושומרון, נמסר כי ההתנגדות לאריאל בתוך ישראל גופא חמורה יותר מההתנגדות של גופים בינלאומיים העומדים מאחורי הכרזות על חרם אקדמי של מוסדות ישראלים. יו"ר ומנכ"ל מל"ג יו"ש, פרופ' עמוס אלשטולר, ציין כי "אוניברסיטת אריאל פועלת במישור החיובי. יוצרת הסכמי שיתוף פעולה עם אוניברסיטאות ומכוני מחקר ברחבי העולם. הבעיה אינה עם האוניברסיטאות, הן מעוניינות בשיתוף פעולה. הבעיה היא עם הממשלות המפעילות לחץ על האוניברסיטאות."¹⁹

כתיבה: נעמה טשנר ורועי גולדשמידט

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

הודו ועוד; תכניות מלגות לסטודנטים ועמיתי מחקר - מול ארה"ב, איטליה, סין, הודו, טאיוואן ועוד; שתופי פעולה בין-לאומיים של מרכזי המצוינות (I-CORE); שתופי פעולה בתשתיות מחקר - מול מדינות המזרח התיכון ומדינות ערב (הסינכרוטרון SESAME בירדן), מול אירופה (הסינכרוטרון ESRF בגרנובל, EMBL בביולוגיה מולקולרית ועוד) ומול מדינות נוספות.

בתשובתה הראשונה של מל"ג לפנינו בנושא זה צוין רק כי המל"ג אינה עוסקת בנושא היוזמות לחרם אקדמי על ישראל וכי הגורם המרכזי את הטיפול הממשלתי בנושא הוא משרד החוץ. התגובה המשלימה המובאת לעיל התקבלה לאחר הדיון בוועדה. מיכל פרי, רכזת פניות ציבור, המועצה להשכלה גבוהה, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 26 בדצמבר 2013.

¹⁹ גיינה וינברגר, מל"ג יו"ש, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דואר אלקטרוני, 24 בדצמבר 2013.